(a debt); निर्वेष्टव्यं मया तत्र प्राणानपरिरक्षता Mb. 5. 146. 15. –10 To live together; निरूपितो बालक एव योगिनां शुश्रूषणे प्रावृषि निर्विविक्षताम् Bhāg. 1. 5. 23.

निर्विष्ट *p. p.* 1 Enjoyed, attained, experienced. –2 Fully enjoyed or used. –3 Obtained as wages; निर्विष्टं वैश्यशूद्रयोः Gautama. –4 Married. –5 Engaged in. –6 Arrived at, attained to. –7 One who has maintained the sacred fire. –8 Entered, sticking in. –9 Sitting, encamping; निर्विष्टमुदधेः कूले तं प्रपेदे बिभीषणः R. 12. 68.

निर्वेशः 1 Gaining, obtaining. –2 Wages, hire, employment. –3 Eating, enjoyment, use. –4 Return of payment; सर्वार्थसम्भवो देहो जनितः पोषितो यतः । न तयोर्याति निर्वेशं पित्रोर्मर्त्यः शतायुषा ॥ Bhāg. 10. 45. 5. –5 Expiation, atonement; Bhāg. 5. 26. 18. –6 Marriage. –7 Fainting, swooning. –8 Spreading; L. D. B. –9 Entering; आत्मनिर्वेशमात्रेण तिर्यग्गतमुलूखलम् (ययौ) Bhāg. 10. 10. 26. –10 Revenging; अभ्यधावन्नभिक्रुद्धा भ्रातुर्निर्वेशकारिणः Bhāg. 10. 44. 39.

निर्वृ 5 U. (usually in *p. p.* only) To feel happy, be pleased or satisfied; निर्ववार मधुनीन्द्रियवर्गः Śi. 10. 3. See निर्वृत below.

निर्वारित *a.* Warded off; Prab. 4. 30/31.

निर्वृत *p. p.* 1 Satisfied, contented, happy; निर्वृतौ स्वः Ś. 2; 4; 5. 1. –2 Free from care or anxiety, secure, at ease. –3 Ceased, ended. तीर्णे भीष्ममहोदधौ कथमपि द्रोणानले निर्वृते Ve. 6. 1. **–तम्** A house.

निर्वृतिः *f.* 1 Satisfaction, happiness, pleasure, bliss; व्रजति निर्वृतिमेकपदे मनः V. 2. 9; R. 9. 38; 12. 65; Ś. 7. 19; Śi. 4. 64; 10. 28; Ki. 3. 8. –2 Tranquillity, rest, repose; न जातु बाला लभते स्म निर्वृतिं तुषारसंघातशिलातलेष्वपि Ku. 5. 55; Pt. 1. 201. –3 Final emancipation or liberation from worldly existence; द्वारं निर्वृतिसद्मनो विजयते कृष्णेति वर्णद्वयम् Bv. 4. 14. –4 Completion, accomplishment. –5 Freedom. –6 Disappearance; death, destruction.

निर्वृत् 1 Ā. 1 To cease, come to an end; निरवर्त्स्यन् न चेद्वार्ता सीताया वितथैव नः Bk. 8. 69. –2 To be got or accomplished; निर्वर्तेतास्य यावद्भिरितिकर्तव्यता नृभिः Ms. 7. 61. –3 To be with-held, not to happen; निर्वर्त्स्यन्मृत्युसंघातः Bk. 16. 6. –*Caus.* 1 To perform; accomplish, finish, complete; आहारं निर्वर्तयामास K. 16; R. 2. 45; 3. 33; 11. 30.

निर्वर्तक *a.* (**–र्तिका** *f.*) 1 Completing, accomplishing, executing, performing &c. –2 Desisting.

निर्वर्तनम् 1 Accomplishment, completion, execution. –2 Desisting.

निर्वर्तिन् *a.* 1 Completing, accomplishing &c. –2 Acting rudely, uncivil, impolitic.

निर्वृत्त *p. p.* 1 Accomplished, attained, performed &c; निर्वृत्तपर्जन्यजलाभिषेका प्रफुल्लकाशा वसुधेव रेजे Ku. 7. 11. सा तस्य कर्मनिर्वृत्तैर्दूरं पश्चात्कृता फलैः R. 17. 18. –2 Finished, ended; निर्वृत्ते तु क्रतौ तस्मिन् हयमेधे महात्मनः Rām. 1. 18. 1. -**Comp.** **–चूडकः** *a.* One on whom tonsure has been performed; निर्वृत्तचूडकानां तु त्रिरात्रात् शुद्धिरिष्यते Ms. 5. 67. **–मात्र** *a.* just finished.

निर्वृत्तिः *f.* (See also under निर्) 1 Accomplishment, fulfilment; यस्येयं फलनिर्वृत्तिः Mb. 1. 108. 10; कर्मणां फलनिर्वृत्तिं शंस नस्तत्त्वतः पराम् Ms. 12. 1. –2 Completion, end. –3 (In gram.) Discontinuance of the influence of one rule over another (opp. अनुवृत्ति). –4 Result, fruit. –5 Ceasing, desisting, abstaining from. –6 Inactivity. –7 Impropriety. –8 Final beatitude.

निर्वेष्टनम् A weaver's shuttle.

निर्व्यञ्जक *a.* Indicating, betraying; प्राप्तः संप्रति रामरावणरणः स्नेहस्य निर्व्यञ्जकः Mv. 5. 62.

निर्व्यथनम् 1 Extreme pain, paining, afflicting. –2 Freedom from pain. –3 A hole, chasm.

निर्व्यध् 4 P. To pierce through, wound, kill.

निर्विद्ध *a.* 1 Wounded, killed. –2 Separated from each other, isolated.

निर्वेध 1 Penetration. –2 Insight.

निर्व्युषित *a.* Spent, passed away.

निर्व्यूढ *p. p.* 1 Completed, finished; निर्व्यूढं प्रतिपन्नवस्तुषु सतामेतद्धि गोत्रव्रतम् Mu. 2. 18 (v. l.). –2 Grown, increased, developed; मुहूर्तनिर्व्यूढविस्मय Māl. 7; निर्व्यूढसौहृदभरेति 6. 17 (उपचित Jagaddhara). –3 Vindicated, fully shown, proved true, carried out faithfully or to the end; हा तात जटायो निर्व्यूढस्तेऽपत्यस्नेहः U. 3; निर्व्यूढः संभावनाभारो बुद्धरक्षितया Māl. 8; निर्व्यूढं तातस्य कापालिकत्वम् Māl. 4; 9. 10; Mv. 7. 8. –4 Deserted, abandoned; निर्व्यूढा रणसाहसव्यसनिता Priya. Dar. 1. 6. –5 Arrayed in order of battle. –6 Successful, lucky. –7 Pushed out, expelled.

निर्व्यूढिः *f.* 1 End, completion. –2 A helmet, crest. –3 A door, gate. –4 A peg or bracket projecting from a wall. –5 Highest point or degree. –6 Decoction; cf. निर्यूह.

निर्व्यूहः See निर्यूहः 1 A peg (नागदन्त); द्वारतोरणनिर्व्यूहः Mb. 3. 160. 39. –2 A particular weapon (यूपिका) Mb. 7. 89. 17.

निर्ह्रादः Evacuation, voiding excrement.

निर्हृ 1 P. 1 To take or draw out from, extract; यद्यर्थिता निर्हृतवाच्यशल्यान् प्राणान् मया धारयितुं चिरं वः R. 14. 42. –2 To carry out the dead body; निर्हृत्य तु व्रती प्रेतान्न व्रतेन वियुज्यते Ms. 5. 91; Y. 3. 15. –3 To remove (as a fault &c.). –4 To carry or take away. –5 To export (goods) –6 To change or mix together (clothes &c.); न च वासांसि वासोभिर्निर्हरेन्न च वासयेत् Ms. 8. 396.